

# GJØVIKREGIONEN HELSE- OG MILJØTILSYN IKS



## **Interkommunalt selskap for Gjøvik, Toten, Land og Gran**

*Miljørettet helsevern er en lovpålagt tjeneste i henhold til lov om folkehelsearbeid, kapittel 3, Miljørettet helsevern. Kommunens ansvar for folkehelse er hjemlet i kapittel 2 i folkehelseloven.*

*Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS vurderer forhold som kan medføre helsefare eller helsemessig ulempe utover det som normalt kan aksepteres fra en eller flere miljøfaktorer. Utgangspunkt for vurderingene er lover og forskrifter gitt etter helselovgivningen.*

# ÅRSRAPPORT 2018

## **Innhold:**

### **1. Sammendrag**

### **2. Presentasjon av organisasjonen**

### **3. Arbeidsoppgaver / regelverk**

### **4. Oversikt / gjennomgang av utførte arbeidsoppgaver**

- Skoler og barnehager
- Asylmottak
- Legionella
- Badeanlegg og lignende
- Badevanns- og vassdragsovervåkning
- Salongvirksomheter (tatovører, frisører, hudpleie, fotpleie, solarier m.m.)
- Solarier
- Treningsentre
- Radon
- Drikkevann
- Inneklima
- Pilotprosjekt utleieboliger
- Prosjekt brannsikkerhet hos risikoutsatte grupper
- Støy og luftforurensing (lukt)
- Helse i plan
- Slam og gjødsel
- Skadedyr
- Beredskapsplaner
- Samarbeid med Mattilsynet
- Folkehelseoversiktsgruppe
- Andre samfunnsmedisinske saker
- Kurs og faglig nettverk
- Informasjon til eierkommunene

## 1.Sammendrag

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS ([www.ghmt.no](http://www.ghmt.no)) har 4,5 årsverk, hvorav en samfunnsmedisinerstilling (ubesatt i 2018), 3,5 stillinger som ingeniør/rådgiver og en seniorkonsulent to dager i uka som utfører samfunnsmedisinske og teknisk hygieniske oppgaver i Gjøvik, Østre og Vestre Toten, Nordre og Søndre Land, og Gran kommune.

Selskapet er underlagt lokal politisk styring med representantskap og styre. Regnskap, lønnsutbetalinger etc. gjøres av økonomiseksjonen i Gjøvik kommune. Netto driftsutgifter fordeles mellom deltakerkommunene etter innbyggertall og driftsbudsjettet for 2018 hadde en nettoramme på 4 675 000,- kr. Det faglige ansvaret ligger hos kommuneoverlegene i hver av deltakerkommunene. Det avholdes regelmessige møter med disse (Fagrådet for miljørettet helsevern). Kommuneoverlegene har inngått en interkommunal stedfortrederavtale slik at det alltid er en til stede ved ferier og annet fravær. Det har i tillegg vært faste møter med kommuneoverlegene i Gjøvik og S. Land/ V. Toten for å ivareta den samfunnsmedisinske kompetansen i selskapet.

Det ble i 2018 sent ut et forslag til kommunene om omorganisering av kommuneoverlegefunksjoner i kommunene, og det ble etter en høringsrunde vedtatt at rådmennene skal se nærmere på dette forslaget. Representantskapet vedtok 30.11.18 at den tidligere samfunnsmedisinerstillingen fryses og lønnsmidlene omdisponeres til en fast rådgiver/ingeniørstilling. Dette fordi det ikke er mulig å rekruttere lege til stillingen med de betingelse som ligger inne i dag. GHMT mottok søknad om tilslutning til selskapet oktober 2018.

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS (GHMT) utfører lovpålagte oppgaver som tilsyn, rådgivning og løpende saksbehandling etter folkehelseloven, smittevernloven, tobakksskadeloven og strålevernloven med tilhørende aktuelle forskrifter. Miljørettet helsevern skal også ha oversikt over miljøforhold som har betydning for helsen, oversikt over helsetilstanden i kommunen samt ivareta helseaspektet i planlegging. Samarbeid med andre etater er viktig for å ivareta oppgavene, som prioriteres etter risiko, henvendelser og klager.

Det har også i 2018 vært fokus på oppfølging av skoler og barnehager, særlig i Gran kommune, og godkjenning av disse etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.

Videre har det vært fokus på oppfølging av asylmottak hvor det tidligere er gitt avvik på inneklima, renhold, avfallshåndtering, sanitære forhold, sikkerhet og smittevern. Det ble i 2018 skrevet en samlerapport om dette arbeidet så langt. Det har vært gjennomført et pilotprosjekt i samarbeid med byggesak og brann med tilsyn i utleieboliger i Gjøvik.

Basseng- og badeanlegg følges opp jevnlig. Det er foretatt prøveuttak ved de mest brukte badeplassene i løpet av sommeren (ca. 30 badeplasser). Badeanlegg og badeplasser har stort sett god vannkvalitet. Det er også gitt råd og veiledning om forebygging av legionella og vannkvalitet i private brønner, og andre henvendelser vedr. hygieniske forhold.

Det har vært en rekke forespørsler fra privatpersoner vedr. radon. Det er i Gjøvikregionen inngått avtale med Eurofins Radonlab om radonmåling til en gunstig pris. Ellers har det vært henvendelser vedr. skadedyr, støy, samt fokus på helse i plan, bl.a. ifm. uttalelser til reguleringsplaner og andre planer. Kommuneoverlegene har diskutert aktuelle problemstillinger som gjelder smittevern, miljørettet helsevern og folkehelse i fagrådet.

I regi av GHMT er det en tverrfaglig koordineringsgruppe for arbeid med folkehelseoversikter og utveksling av erfaringer innen folkehelsearbeid i de i ulike kommunen. GHMT står for den årlige oppdateringen av statistikkgrunnlaget for folkehelseoversiktene i kommunene.

De ansatte har deltatt på kurs og nettverksmøter for å holde seg faglig oppdatert.

## 2. Presentasjon av organisasjonen:

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS (GHMT) er et interkommunalt selskap som utfører tilsyn og forvaltningsoppgaver i forbindelse med forebyggende helsearbeid etter folkehelse-loven, smittevernloven, tobakksskadeloven og strålevernloven og tilhørende forskrifter.

Selskapet er underlagt lokal politisk styring via et eget representantskap og styre. Selskapet er registrert i Brønnøysundsregistrene med organisasjonsnummer 976 112 555.

Selskapets øverste organ er Representantskapet. Kommunestyrene i de 6 eierkommunene velger hver et medlem med varamedlem til Representantskapet. Valgene følger kommunevalgperioden.

Selskapet skal ha et styre på 7 medlemmer med varamedlemmer som velges av representantskapet etter forslag fra eierkommunene (6 styremedlemmer – ett fra hver kommune) og de ansatte (1 styremedlem). Styrets medlemmer og varamedlemmer oppnevnes for 4 år om gangen. Styret velger selv leder og nestleder.

Økonomiseksjonen i Gjøvik kommune er selskapets regnskapsfører og foretar innkrevning av utestående fordringer, lønnsutbetalinger, samt skattetrekk, trekk av feriepenger, pensjonspremie m.v., samt alle utbetalinger etter anvisning fra selskapets daglige leder. Selskapets revisor er Innlandet Revisjon IKS.

Gjennom selskapsavtalen har eierkommunene delegert til Representantskapet å vedta handlingsprogram og årsbudsjett for selskapet. Netto driftsutgifter fordeles mellom kommunene Gjøvik, Vestre Toten, Østre Toten, Søndre Land, Nordre Land og Gran etter folketall. Det budsjetteres med å benytte kr. 300 000 av GHMTs disposisjonsfond som pr 31.12.2018 utgjorde kr. 1 149 708,-. GHMT mottok søknad om tilslutning til selskapet oktober 2018. Denne ble positivt mottatt og tilslutning ble vedtatt av representantskapet 30.11.18 før den ble sendt til kommunestyrebehandling i eierkommunene.

Driftsbudsjettet for 2018 hadde en bruttoramme på kr 5 317 000,- og en netto ramme på Kr 4 888 600,- med følgende fordeling:

|                                       | Gjøvik           | V. Toten       | Ø. Toten       | S. Land        | N. Land        | Gran           | Summer           |
|---------------------------------------|------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|------------------|
| Kommunenes netto-utgifter i 2018 (kr) | <b>1 645 600</b> | <b>729 300</b> | <b>832 500</b> | <b>322 575</b> | <b>383 350</b> | <b>762 025</b> | <b>4 675 000</b> |

Etaten har i alt 4,5 stillingshjemler. Gruppert etter hovedoppgaver fordeler stillingene seg slik:

|                                     |   |
|-------------------------------------|---|
| Administrasjon/ tilsyn/forvaltning: | 1 stilling som daglig leder i 100 %               |
| Tilsyn/ forvaltning:                | 1 stilling som avd. ing. i 100 %                  |
|                                     | 1 stilling som rådgiver i 100 %                   |
|                                     | 1 stilling som rådgiver i 50 %                    |
|                                     | 1 stilling som samfunnsmedisiner (100 % stilling) |
|                                     | Seniorkonsulent ca. 15 t i uka.                   |

Det har vært problemer med å rekruttere lege til samfunnsmedisinerstillingen, og styret har vedtatt at stillingen kan fylles av andre personer (ikke lege) med relevant fagbakgrunn ut 2018, og det har vært midlertidig ansatte i stillingen. Representantskapet vedtok 30.11.18 styrets innstilling om at denne stillingen fryses og lønnsmidlene omdisponeres til en fast rådgiver/ ingeniørstilling. Den samfunnsmedisinske kompetansen ivaretas av kommuneoverlegene fra eierkommunene etter andel i selskapet.

Det faglige ansvaret ligger hos kommuneoverlegen i den enkelte deltakerkommunen. De har alle delegert myndighet fra kommunestyrene i tillegg til den myndighet som er gitt direkte gjennom lovverket. Det ble i 2018 jobbet med et forslag om å omorganisere kommuneoverlegefunksjonene og samle kommuneoverlegene i IKS-et. Det ble sent ut et forslag på høring til kommunene. Kommunene var ikke positive til denne forslaget på nåværende tidspunkt, men det ble vedtatt i Rådmanns- og ordførermøte at rådmennene skal utrede dette.

Det avholdes regelmessige møter ca. 6 ganger i året mellom kommuneoverlegene og ingeniørene/ rådgiverne ved Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS (Fagrådet for miljørettet helsevern). Her samordnes samfunnsmedisinsk kompetanse og oppgaver kommuneoverlegene imellom, bl.a. utarbeidelse av smittevernplaner, drøfting av enkeltsaker, felles uttalelser til samfunnssaker m.m., samtidig som arbeidet til ingeniørene og rådgiverne i det interkommunale selskapet planlegges og koordineres.

Det er også etablert en folkehelseoversiktsgruppe med samarbeid om folkehelseoversikter og felles satsningsområder innen folkehelsearbeidet. Det har vært regelmessige møter gjennom året. Representanter fra Oppland Fylkeskommune og NTNU har deltatt på flere av møtene. Kommuneoverlegene har inngått en interkommunal stedfortrederavtale og er stedfortredere for hverandre ved ferier og annet fravær. Kommuneoverlegen i Gjøvik og kommuneoverlegen i S.Land/ V. Toten har hatt faste møter med GHMT ca. hver 14. dag.

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS har egne hjemmesider ([www.ghmt.no](http://www.ghmt.no)) hvor det finnes utfyllende informasjon om arbeidsområdene, og hvor nyheter blir lagt ut. GHMT kan også følges på Facebook.

### **3. Arbeidsoppgaver / regelverk:**

Våre viktigste arbeidsoppgaver er å føre tilsyn med virksomheter og forhold som omfattes av folkehelseloven med forskrifter og smittevernloven, ha oversikt over miljøforhold som har betydning for helsen, ha oversikt over helsetilstanden i kommunen, samt å ivareta helseaspektet i samfunnsplanleggingen.

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS gir råd og veiledning, utfører tilsyn (inspeksjoner og revisjoner), prøveuttak og målinger, mottar meldinger og søknader om godkjenning fra virksomheter hvor det er krav om dette og saksbehandler disse. Vi gir også uttalelser til plansaker på ulike nivå (utslippstillatelser, reguleringsplaner, byggesaker etc.), og behandler klagesaker fra publikum. Vi bidrar også i arbeidet med folkehelseoversikter i kommunene, og gir innspill til planer.

Hovedoppgaver er barn og elevers arbeidsmiljø i skoler og barnehager, støy, luftforurensning, grunn- og vannforurensning, badevann, drikkevann, legionella-problematikk, radon og annen stråling, inneklima, tobakksskadeloven, skadedyr, hygieniske forhold på offentlig tilgjengelige steder, avfallsbehandling, husdyrhold m.m., tilsyn med salongvirksomheter (frisørsalonger, tatovering, hud- og fotpleie, solarier o.l.), generelt smittevern, sosiale miljøfaktorer, ulykkesforebygging og helse i planlegging, herunder innsamling av statistikkgrunnlaget til folkehelseoversikter.

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS deltar i ulike fora i kommunene og samarbeider med ulike etater og virksomhetsområder for å ivareta helsehensynet i ulike saker. Det blir foretatt felles tilsyn når dette er hensiktsmessig.

De løpende oppgavene genereres ved at GHMT tar initiativ til tilsynsbesøk ut ifra en risikovurdering og tid siden forrige tilsyn, ut ifra meldinger/ søknader fra nye virksomheter eller virksomheter som har ønske om å endre/ utvide drift.

GHMT bruker tidvis mye tid på oppfølging av mer eller mindre kompliserte enkeltsaker. Mange virksomheter er flinke til å gi tilbakemelding, men vi ser også at flere ikke gir tilbakemelding, samt at kvaliteten på tilbakemeldingene varierer. I slike tilfeller kreves det purring og presisering av tilbakemeldingene, ofte fulgt av oppfølgingsbesøk.

GHMT mottar også henvendelser og klager på støy, lukt og andre miljømessige forhold som kan påvirke helsa til publikum. Henvendelsene varierer fra klagesaker som krever omfattende saksbehandling til spørsmål som besvares med råd og veiledning pr. telefon eller e-post.

Arbeidsoppgavene utføres etter følgende lovverk:

- Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) 24. juni 2011 nr. 29
- Lov om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) 5. august 1994 nr. 55
- Lov om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) 12. mai 2000 nr. 36
- Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven) 9. mars 1973 nr. 14
- Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) 10. februar 1967, nr. 00
- Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova) 19. mai 2006 nr. 16

og følgende forskrifter:

- Forskrift om miljørettet helsevern 25. april 2003 nr. 486
- Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. 1. desember 1995 nr. 928
- Forskrift om vannforsyning og drikkevann 22. desember 2016 nr. 1868
- Forskrift om skadedyrbekjempelse 21. desember 2000 nr. 1406
- Forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v. 6. mai 1998 nr. 581
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad, badstu m.v. 13. juni 1996 nr. 592. Endringer ift. Legionella – ikrafttredelse fra 01.01.08
- Forskrift om strålevern og bruk av stråling 16. desember 2016 nr. 1659 (ikrafttredelse 01.01.17, 01.01.18 og 01.01.2020)
- Forskrift om fastsettelse av tvangsmulkt i medhold av lov om folkehelsearbeid 10. oktober 1988 nr. 836
- Forskrift om gjødselvarer m.v. av organisk opphav 4. juli 2003 nr. 951
- Forskrift om oversikt med folkehelsen 28. juni 2012 nr. 692

Mye brukte veiledere (listen er ikke uttømmende):

- Veileder for kommunens tilsyn med miljørettet helsevern (IS-2288)
- Miljø og helse i skolen. Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (IS-2073)
- Miljø og helse i barnehagen. Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. (IS-2072)
- Veileder i miljørettet helsevern (IS-1104)
- Vannrapport 123 Forebygging av legionellasmitte – en veiledning (4. utgave) (ISSN 1503-2167)
- Veileder til Miljøverndepartementets retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (T-1442)
- Veileder for støyvurdering ved etablering av nærmiljøanlegg (IS-1693)
- Musikkanlegg og helse – veileder til arrangører og kommuner (IS-0327)
- Strålevern info 1:12, Radonmåling i skoler og barnehager
- Strålevern info 2:11, Radon i utleieleiligheter
- Lokale retningslinjer for natur- og friluftsbarnhager i Gjøvikregionen (2009)
- God oversikt – en forutsetning for god folkehelse (en veileder til arbeidet med oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer (IS-2110)

- Drikkevann i spredt bebyggelse og på hytta (Folkehelseinstituttet) ISBN 978-82-8082-645-9
- Skadedyrveilederen (Folkehelseinstituttet)
- Smittevern i barnehage og skole (Folkehelseinstituttet)
- Anbefalinger for praktisk inneklimatearbeid i barnehager og skoler (IS-2480)
- Den lille IK-hjelperen – Barnehager (GHMT 10.04.12)
- Faktaark om støy i barnehager og skoler (GHMT 02/2016)
- Veileder til forskrift om strålevern og bruk av stråling. Veileder 3. (ISSN 1503-6804) (Revidert mai 2018)

#### Målinger og prøveuttak:

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS har en del teknisk måleutstyr og har mulighet til å foreta følgende målinger ifm. tilsyn/henvendelser:

- inneklimateparametere som CO<sub>2</sub>, temperatur og relativ luftfuktighet
- muggsopp i luft
- belysning
- elektromagnetiske felter
- pH og klorinnhold i bassengvann
- orienterende radonmålinger over en kortere periode
- orienterende støymålinger/ etterklangsmålinger
- GHMT benytter for øvrig Mjøslab IKS ifm. med analyse av mikrobiologiske, kjemiske og fysiske prøver

#### **4. Oversikt /gjennomgang av utførte arbeidsoppgaver:**

##### Skoler og barnehager:

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS utfører tilsyn og saksbehandling etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Kommuneoverlegen i den enkelte kommune er delegert vedtaks- og godkjenningmyndighet etter forskriften.

Det er fortsatt skoler i Gran og et par i Gjøvikregionen som ikke oppfyller kravene til å bli godkjent etter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Dette pga. mangelfull oppfølging av tidligere pålegg, bl.a. at inneklimate ikke oppfyller gjeldende normer, generelt dårlig standard og/eller mangelfulle rutiner. I Vestre Toten er det vedtatt å legge ned to gamle og bygge en ny ungdomsskole som åpner i 2019.

Ulike forhold gjør at mange av skolene i Gran foreløpig ikke kan godkjennes. Det samarbeides med administrasjonen i Gran kommune for å øke fokus på hva som må utbedres for at skolene skal kunne godkjennes. Hadeland videregående skole, Brandbu barneskole og Moen skole er godkjent tidligere og Gran ungdomsskole ble godkjent i mars 2018 og Trintom skole ble godkjent i juli 2018. I løpet av siste kvartal i 2017 og 2018 ble det gjennomført oppfølgingstilsyn ved fem av skolene som enda ikke var godkjent.

Det finnes planer for utbedring, men det tar ofte noe tid før prosjekter blir gjennomført. Så lenge det jobbes med og finnes planer og det ikke er akutt helsemessig betenkelig at barna har oppholdt seg i skolebyggene, har driften av skolene fortsatt.

Alle barnehagene i Gjøvikregionen er godkjent iht. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Ved manglende oppfølging kan godkjenningen trekkes tilbake. I Gran kommune er 12 av 15, og 3 av 4 hjem i Gran kommunale familiebarnehage var godkjent ved utgangen av året. Alle barnehagene i Gran som ikke er godkjent hadde oppfølgingstilsyn i løpet av 2018. Bjørklund barnehage skal flytte inn i rehabiliterte lokaler i løpet av 2019.

Manglende godkjenning vil innebære at virksomheten får nærmere oppfølging fra tilsynsmyndigheten, og manglende godkjenning kan være stansingsgrunn hvis manglene vedvarer i lang tid eller forverres.

GHMT deltar på møter og gir uttalelse til planer når det er endringer/ utvidelse av eksisterende eller nye barnehager og skoler. Når bygget er ferdig foretar GHMT en ferdigbefaring og gir, forutsatt at forholdene er tilfredsstillende, godkjenning etter forskriften.

Arbeid med å følge opp skoler og barnehager iht. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. fortsetter kontinuerlig.

#### Asylmottak:

GHMT har siden høsten 2015 hatt fokus på tilsyn med ulike typer asylmottak. Alle asylmottak skal meldes iht. forskrift om miljørettet helsevern. På tilsyn har det vært fokus på inneklima, renhold, avfallshåndtering, sanitære forhold (utforming, kapasitet og standard), sikkerhet og smittevern. Psykososiale aspekter har også blitt vurdert i noen tilfeller. De fleste avvikene har gått på inneklima, renhold og sikkerhet, men avvik ift. sanitærforhold, smittevern og internkontroll forekommer også i relativt stor grad. De fleste avvikene lukkes innen gitt frist. Det blir også foretatt oppfølgingstilsyn for å verifisere utbedringene. Det ble i 2018 laget et samlerapport over tilsynene med asylmottak.

#### Legionella:

Det blir gitt generelle råd og informasjon om legionellaforebygging ved henvendelser direkte til GHMT og ved tilsyn. Alle oppfordres til å gjennomføre en risikovurdering av sine anlegg og iverksette aktuelle tiltak ut fra veileder om forebygging av legionellasmitte fra Folkehelseinstituttet.

#### Badeanlegg og lignende:

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS foretar stikkprøver av badevannskvaliteten og oppfølging av internkontrollsystemet ved regionenes svømmebasseng. Det ble foretatt flere tilsyn med uttak av vannprøver ved badeanleggene i 2018.

De fleste bassengene har tilfredsstillende vannkvalitet, men noen anlegg har sviktende internkontroll med mangelfull dokumentasjon på prøveuttak og avvikshåndtering. Ved avvikende badevannskvalitet skal ansvarlig selv ha rutiner og ta ansvar for å stenge bassenget for publikum til forholdene er rettet.

#### Badevanns- / vassdragsovervåkning:

I løpet av sommeren ble det foretatt rutinekontroll av badevannet ved de mest besøkte badeplassene i kommunene. Ved Fastland friluftsbad på Gjøvik kontrolleres vannkvalitet og siktedyp ukentlig gjennom sommeren. Vannkvaliteten var god her hele sommeren.

Det ble tatt i snitt to prøveuttak ved hver badeplass ved Mjøsa, og 1-3 ved andre badeplasser. Det tas prøver ved de mest brukte badeplassene i regionen. Resultatene viste god vannkvalitet bortsett fra noe mindre god i Fredvika i august. Dette trolig pga. fugler, varm sommer og dårlig vannsirkulering i badevika. Toalettforhold og hygieniske forhold ved badeplassen sjekkes også ifm. prøveuttak.

På oppdrag fra NIVA blir det tatt ut vannprøver i Lena-elva ved Skreia Travbane og Hunnselva ved utløpet til Mjøsa ca. hver 14. dag gjennom året. Prøvene analyseres kjemisk (fosfor og nitrogen) og bakteriologisk (termotolerante koliforme bakterier).

#### Salongvirksomheter (tatovører, frisører, hudpleie, fotpleie, solarier m.m.):

I følge forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v. skal virksomheter som foretar tatovering og hulltaking godkjennes av kommunen. Vi ser en økt



trend av virksomheter som ønsker å tilby permanent make-up. Lokalene til dette formålet skal også godkjennes av kommuneoverlegen.

Det er seks tatovører i vår region. Alle disse hadde tilsyn i løpet av 2018. Alle driver i godkjente lokaler. Ingen av virksomhetene fikk avvik etter forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie-, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v. I etterkant av tilsynet ble det utstedt et tilsynsbevis, slik at virksomhetene kan vise til siste tilsyn. Målet er å gjennomføre årlig tilsyn hos tatovørene.

Lokaler som benyttes til frisør-, hud- og fotpleie (herunder solarier), hvor det ikke er penetrering av huden, har meldeplikt etter denne forskriften. Melding skal sendes kommunen ved GHMT før oppstart ved nyetablering og større ominnredninger. Vi fanger også opp nye salonger via avisa og andre medier. Disse får tilsendt informasjon om meldeplikten, samt meldeskjema.

I 2018 ble det sendt ut informasjon om meldeplikt med meldeskjema til thaimassørene i regionen for å få en oversikt over denne bransjen.

#### Solarier:

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS fører tilsyn med solarievirksomheter etter to forskrifter; én som regulerer selve solseengene, hvilke rør som kan benyttes og merking av lokalet (forskrift om strålevern og bruk av stråling, og én som regulerer selve lokalet mht. ventilasjon, sanitære forhold m.m. (forskrift om hygienekrav for frisør-, hudpleie, tatoverings- og hulltakingsvirksomhet m.v.).

Høsten 2017 deltok GHMT på den landsomfattende tilsynskampanjen ved solarier som Statens strålevern sto bak. Fokus for kampanjen var system for alderskontroll, informasjonsbrosjyre til kunden, bestått solarieprøve og plakat advarselstekst og verneregler. Det er foretatt oppfølging av avvik ved flere solarier i 2018. Noen solarier av avviklet driften og flere har byttet eier. Alle avvik var ikke lukket ved utgangen av 2018. Disse følges opp videre. Og dette vil følges opp ytterligere i 2020 da Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (tidligere Statens strålevern) skal gjennomføre en ny tilsynskampanje med de samme fokusområdene som i 2017

#### Treningsentre:

Høsten 2018 gjennomførte Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS tematilsyn ved treningsentrene i Gjøvikregionen og Gran, i samråd med kommuneoverlegene i regionen. Det ble benyttet egenrapporteringsskjemaer som virksomhetene selv fylte ut. Vi har fått en oversikt over hvordan treningsentrene i vår region ivaretar krav i forskrift om miljørettet helsevern, og basert på disse innsendte svarene kan vi foreta stikkprøver og/eller oppfølgingstilsyn. Målet med egenrapporteringsskjemaene var at virksomheten skal få en oversikt over de aktuelle myndighetskravene, og at dette kan bidra til læring.

#### Radon:

GHMT mottar radonspørsmål om sannsynlig forekomst og forespørsel om målinger. Det ble i slutten av 2011 inngått en felles innkjøpsavtale med Radonlab, med gunstig pris på radonmålinger for virksomheter og privatpersoner i regionen. Denne er videreført i 2018. Det er utarbeidet en radonbrosjyre om tilbudet og informert om tilbudet til eierkommunene og media.

Det anbefales at tiltak alltid bør utføres når radonnivået i ett eller flere oppholdsrom overstiger 100 Bq/m<sup>3</sup>, og at alle bygninger bør radonmåles regelmessig og alltid etter ombygninger.

Det finnes useriøse aktører som tilbyr måling og/ eller utbedringer for en relativt høy pris. Ofte er tilbud om vurdering og omfang av utbedringer ikke i samsvar, men overdrevet ift. målte verdier. GHMT har publisert informasjon om dette på hjemmeside og Facebook-side da det er viktig at denne informasjonen når ut til publikum.

### Drikkevann:

Mattilsynet har hovedansvaret for oppfølging og tilsyn med vannverk. GHMT får henvendelser om vannkvalitet og hygieniske forhold knyttet til privat vannforsyning, og gir da informasjon og veiledning til disse og vurderer disse i samarbeid med Mattilsynet, VAR eller landbruk i kommunen. Ny drikkevannsforskrift trådte i kraft 01.01.17. Forskriften innebærer blant annet større ansvar for de som har små vannforsyningssystem, f.eks. hyttegrender og der få husstander deler vannforsyning.

### Inneklima:

GHMT mottar noen henvendelser vedr. inneklima i offentlige bygg (arbeidsplasser) og private boliger. Dette inngår ikke i våre lovpålagte oppgaver, men vi har i enkelte tilfeller vært behjelpelig med vurdering av inneklima og fukt- og muggsoppmåling, særlig i spesielle tilfeller der dette er et ønske fra helsestasjon, barnevern e.l.

### Pilot-prosjekt – utleieboliger:

Høsten 2018 ble det gjennomført et tverrfaglig pilotprosjekt med tilsyn i utleieboliger i Gjøvik kommune. Ved fem objekter ble det til sammen funnet 16 avvik og 22 anmerkninger fordelt på de tre fagområdene brannsikkerhet, byggesak og miljørettet helsevern.

Bakgrunnen for prosjektet var en økning i antall henvendelser fra leietakere som klager på inneklima, blant annet ventilasjon, fukt, mugg og luftkvalitet.

Hensikten med prosjektet var å vurdere om utleieenheter er i henhold til gjeldende regelverk, og bevisstgjøring av ansvar og rettigheter mht. boforhold. Fokuset har vært på forhold ved boligene som leietaker i liten grad kan påvirke, som inneklima (inkl. radon), avfallshåndtering og forebygging av skadedyr, brannsikkerhet og bygningsmessige forhold. Vi har ført tilsyn i både private og kommunale utleieboliger samt Studentsamskipnadens boliger.

Prosjektet videreføres forsommeren 2019 med flere tilsyn i private utleieboliger.

Kommunen skal føre tilsyn med de faktorer og forhold i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen.

Mange som leier bolig sliter med problemer relatert til inneklimate, som fukt, mugg og tett luft. Godt inneklima er av stor betydning for helse og trivsel, særlig fordi vi oppholder oss mye innendørs i Norge.

### Prosjekt brannsikkerhet hos risikoutsatte grupper:

Samarbeid mellom kommunale tjenesteområder om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper.

I 2018 fikk Gjøvik kommune tildelt midler fra Gjensidigestiftelsen (brannløftet) for å gjennomføre et prosjekt om hvordan kommunen skal jobbe med brannsikkerhet opp mot utsatte grupper.

Vi har ikke lenger en aktiv rolle i prosjektgruppa, men mottar bl.a. kopi av møtereferater og kontaktes ved behov. Prosjektet er organisert med en styringsgruppe prosjektgruppe med prosjektleder. GHMT har deltatt i prosjektarbeidet.

Brannsikkerhet for sårbare og utsatte grupper er et nasjonalt fokusområde og i juni 2017 ble det utgitt en veileder, «*Samarbeid mellom kommunale tjenesteytere om brannsikkerhet for utsatte grupper*». Denne er utarbeidet i fellesskap av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Helsedirektoratet. De risikoutsatte gruppene er definert som folk med nedsatt fysisk funksjonsevne (syn, hørsel og bevegelse), nedsatte kognitive evner (demens, rus og psykisk helse) og språk, kultur og holdninger (minoritetsspråklige, nylig bosatte flyktninger, gjestearbeidere og studenter).

De risikoutsatte gruppene er overrepresentert i boligbranner med dødelig utfall. Når det gjelder lokal statistikk kan det nevnes at i perioden 2000-2017 har det vært 6 omkomne i brann i Gjøvik kommune. Alle har tilhørt de risikoutsatte gruppene.

Utviklingen går i den retning at de eldre i økende grad skal fortsette å bo hjemme lengre og motta sine tjenester der. Dette bildet gjelder også for gruppen psykiske lidelser og ruslidelser. Dette vil påvirke risikobildet betydelig ift. å ivareta egen og andres brannsikkerhet. Dette genererer henvendelser om sammensatte saker til kommunen, der miljørettet helsevern kan ha en rolle ift. skadedyr og bolighygiene forhold.

#### Støy og luftforurensing (lukt):

GHMT har også i 2018 mottatt henvendelser om og klager på støy og luftforurensning. Mange av støysakene har vært av en spesiell karakter, og ofte er støyens karakter mer avgjørende for sjenansen enn den lydstyrken som kan måles. Støyklager på industri og annen virksomhet behandles ofte i samarbeid med Fylkesmannen og planavdelingen i kommunen.

#### Helse i plan:

GHMT har avgitt flere uttalelser/ innspill til reguleringsplaner og byggesaker for å poengtere ulike helsehensyn som bør ivaretas. Informasjon om regelverket innen miljørettet helsevern støy, lukt- og luftforurensing, sikkerhet, stråling m.m. er vanlig å påpeke i slike uttalelser.

GHMT ser nytten av å bli involvert tidlig i planprosesser og ønsker å delta mer aktivt på denne arenaen. Vestre Toten kommune og Søndre Land kommune har et eget areal- og helseforum hvor kommuneoverlegen og GHMT deltar.

#### Slam/ gjødsel:

GHMT skal gi uttalelse iht. forskrift om miljørettet helsevern, til spredning og lagring av kloakkslam. I 2018 er det gitt noen få slike uttalelser.

#### Skadedyr:

GHMT har også mottatt henvendelser om skadedyr 2018.

#### Beredskapsplaner:

Kommunene arbeider hver for seg med oppdatering av beredskapsplaner. Kommuneoverlegene tar sporadisk opp problemstillinger fra de enkelte kommunene til drøfting i GHMTs fagråd, i hovedsak problemstillinger som gjelder smittevern miljørettet helsevern og lokale helseberedskapsplaner.

#### Samarbeid med Mattilsynet:

Det er faste samarbeidsmøter mellom GHMT/kommuneoverlegene og Mattilsynet med drøfting av felles problemstillinger og vedlikehold/ revidering av eksisterende samarbeidsavtaler og rutiner. Det blir også foretatt felles tilsyn ved behov, bl.a. ved barnehager og skoler. Det ble gjennomført felles tilsyn ved vannverk i N. Land i 2018.

#### Folkehelseoversiktsgruppe:

Det er etablert en koordineringsgruppe som er tverrfaglig sammensatt hvor det utveksles erfaringer og deles ideer om folkehelseoversiktsarbeidet i kommunene. Gruppen har hatt jevnlig møter hvor Oppland Fylkeskommune og NTNU har deltatt.

Det skal utarbeides et samlet oversiktsdokument hvert fjerde år som skal ligge til grunn for det langsiktige systematiske folkehelsearbeidet i hver enkelt kommune. Dokumentet skal foreligge ved oppstart av arbeidet med planstrategien og danne grunnlag for fastsettelse av mål og strategier innen folkehelsearbeidet. GHMT samler inn og gjør den årlige oppdateringen av statistikkgrunnlaget for folkehelseoversiktene i deltakerkommunene. Valg av fokusområder og videre arbeid med folkehelse forgår i den enkelte kommune.

### Program for folkehelsearbeid i kommunene 2017-2027:

Program for folkehelsearbeid i kommunene er et initiativ fra Helsedirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet, Folkehelseinstituttet og KS. Dette er en satsing for å utvikle kommunenes arbeid med å fremme befolkningens helse og livskvalitet. Satsingen skal bidra til å styrke kommunenes langsiktige og systematiske folkehelsearbeid jf. folkehelseloven.

Gjøvik kommune er med i folkehelseprogrammet med prosjektet «naturen som læringsarena» ved Skrinnhagen skole og Den norske turistforening Gjøvik og omegn. Prosjektet har fått tildelt 400 000 kr i året i fem år, totalt 2 000 000 kr. Målet med prosjektet er å flytte undervisningen ut av klasserommet der det er mulig for på den måten å bidra til økt trivsel og læring når undervisningen formidles på en annen arena enn i klasserommet.

### Andre samfunnsmedisinske saker:

Det dukker stadig opp saker av betydning for befolkningens helse, der samfunnsmedisinsk kompetanse er etterspurt og der GHMT sammen med kommuneoverlegen har faglig kompetanse til å utøve helsemessig «skjønn».

### Eksterne kurs og faglige nettverk:

Alle 5 medarbeiderne, samt kommuneoverlegen i Gjøvik deltok på årskonferanse i Alta 5.-7. juni innen fagfeltet (Miljø- og helsedagene i regi av Nettverk for miljørettet folkehelsearbeid (NEMFO). Fire ansatte deltok på fagdag om fagsystemet KOMTEK-mhv fra Norkart i Sandvika 10. april og tre ansatte på helse- og miljødagen i regi av Helsedirektoratet 7. november.

To medarbeidere deltok og holdt innlegg på boligsosial konferanse i regi av Akershus Fylkeskommune 24-26 september. En medarbeidere deltok på radondag 18. oktober og nasjonal konferanse om fysisk læringsmiljø i barnehager og skoler 30.-31. oktober. En medarbeider har deltatt på kurs i prosjektledelse i regi av Virke. Ellers har vi vært representert på «trygg hjemme seminar og seminar for luftforurensing, Daglig leder gjennomført dagskurs i GDPR og etikk-kurs. En ansatt startet høsten 2018 på masterstudium i folkehelse på deltid (over 4 år) ved NTNU Gjøvik. Styret har innvilget permisjon med lønn for å delta på undervisningen.

Gjøvikregionen helse- og miljøtilsyn IKS deltar på nettverksmøter for de som arbeider med miljørettet helsevern i kommunene i Akershus (MIA-nettverket). Møtene har relevant informasjon fra sentrale instanser om tidsaktuelle saker innen miljørettet helsevern. Det avholdes også jevnlig (ca. 2 ganger i året) møter med kollegaene i Mjøsområdet. I 2018 ble møtene avholdt på Elverum den 13. april og på Lillehammer den 19. oktober.

### Informasjon til eierkommunene:

Årsrapporten sendes kommunenes postmottak og deles ut til styret/representantskapet og andre interesserte, samt legges ut på selskapets hjemmeside [www.ghmt.no](http://www.ghmt.no)

Kommuneoverlegen og GHMT holder også en felles presentasjon for kommunestyrene i hver valgperiode.

Årsrapport 2018 GHMT:

Gjøvik 20.05.19

Randi Haugen  
Daglig leder